Розділ 3

РЕГІОНАЛЬНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

DOI: https://doi.org/10.24144/2409-6857.2022.1(59).47-51
УДК: 332.1

Булеца Н.В., Данило Я.І.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ В РОЗРІЗІ РЕГІОНІВ

У статті здійснено аналіз динаміки туристичних операторів та туристичних агентів за регіонами України та діагностику туристів, обслугованих туристичними операторами та туристичними агентами. Метою статті є обґрунтування динаміки туристичних операторів та туристичних агентів за регіонами України та визначенні існуючих проблем. Проаналізовано переваги розвитку туризму для країни. Виявлено негативні чинники щодо просування внутрішнього туризму.
Ключові слова: туризм; регіон, туристичний регіон, туристичні оператори, туристичні агенти

Постановка проблеми. Туристична діяльність є однією з найважливіших галузей економіки та невід`ємною ланкою в розвитку міжнародного співробітництва та вхід будь-якої держави в світову економіку.

Україна володіє великим потенціалом, в арсеналі має такі туристично-курортні ресурси: мішані ліси, гірські місцевості, вихід до моря, лікувальні грязі та гідроресурси. Сучасний стан реалізації та формування присутнього туристичного потенціалу, зважаючи на українських ринок туристичних послуг, можна визначати як нерівномірний. Подібна ситуація спричинена зосереджування на ринку туристичних послуг декількох регіонів, фундаментом розвитку туризму у яких «лежать на поверхні», насправді місто є інфраструктурним осередком і його обминання часто є нереальним чи непослідовним в силу адміністративного та географічного розташування, або ж в силу результатів, проведених маркетингових дій. Інша ситуація полягає в маленьких містечках, де потенціал в туризмі здебільшого великий, але в наслідок умов (низький розвиток інфраструктури, невдалого розташування, тощо) і умов, що історично склалися та поступового розвитку міста (в певних категоріях), розвиток туристичної сфери не став основою економічного розвитку регіону та навіть не був частково обраним
для даної ролі. Стрімке зростання значення туризму в економіці країни показує актуальність розвитку туристичної сфери на території України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основоположниками фундаментальних знань про розвиток туризму були такі вітчизняні вчені як Худо В., Любіцева О., Мальська М., Цибух В., Кифяк В., Дядечко Л., Сокол Т. та ін. В даному переліку висвітлені науковці, які здійснили вагомий вклад у туристичну діяльність: формуванні законів та певних закономірностей в туристичному розвитку, визначенні ефективних механізмів функціонування сфери туризму, розвитку потенціалу ресурсної бази України та аналізу теоретичних основ туризму, тощо. Властивості покращення туристичної сфери в Україні розглянуто у працях таких науковців як Даниленко-Кульчицька В. [5], Ковальчук С., Косар Н., Кузьо Н., Нещадим Л. [3], Редько К., Юхновська Ю. [2], Фурс О., Фролової Г., Пестушко В., Папп В., Цьохла С. [1] та ін..

Формулювання цілій статті. Метою дослідження є обґрунтування динаміки туристичних операторів та туристичних агентів за регіонами України та визначенні існуючих проблем. За рахунок великої кількості туристичних операторів порівняти роботу туристичних підприємств серед регіонів України та визначити вплив на економіку країни загалом.

Опис основного матеріалу дослідження. Україна має значні об'єктивні передумови входження до найбільш розвинутих туристських

©Булеца Н.В., к.е.н., доц. кафедри економічної теорії, ДВНЗ «Ужгородський національний університет, e-mail: Nadiya.buletsa@uzhnu.edu.ua
Данило Я.І., аспірант, ДВНЗ «Ужгородський національний університет, e-mail: danyloyaroslav98@gmail.com

країн світу. Маючи вигідне геополітичне розташування, Україна володіє значним рекреаційним потенціалом: зручною транспортною мережею, придатними кліматичними умовами і процвітаючою туристською індустрією. Але, порівнюючи показники розвитку туризму в Україні із країнами, близькими по кліматичних і природних умовах, розмірам території й чисельності населення, можна зробити висновок, що наша країна займає незначне місце на міжнародному туристському ринку. [1]

Основними перешкодами є чинники правового, економічного, соціального, екологічного, управлінського та культурного характеру, внаслідок чого українська економіка недоотримує від туристичного бізнесу чимало фінансових надходжень. [2]

Розвиток туризму відкриває певні вигоди для країни:

- зростання грошових надходжень від туристів країни та іноземних туристів;
- збільшення обсягів податкових надходжень;
- стимулюватиме бережливе ставлення до культурно-історичної спадщини;
- залучення іноземних інвесторів;
- покращення ситуації на ринку праці;
- зростання валового національного продукту (ВНП);
- розвиваючи туризм є вірогідність розвитку і інших галузей економіки.

Вище сказане підкреслює, що оптимізація розвитку туризму в Україні дасть змогу покращити економічний стан нашої держави. [2]

Зменшення кількості туристів, які приїжджають в Україну, спричинене останніми подіями, які відбулись в державі, а також тим, що Крим є нині тимчасово окупований, а це є один із найпотужніших туристичних регіонів нашої бать-ківщини. Несприятливим для розвитку туризму також відмічають, що навіть внутрішні туристи надають перевагу іноземному відпочинку.

Ще одним негативним чинником є незадовільна інформаційна діяльність щодо просування внутрішнього туризму серед населення України, отже, слабка обізнаність наших громадян про туристичний потенціал інших регіонів. Осередком внутрішнього туризму є: Волинська, Запорізька, Волинська, Херсонська, Одеська, Львівська, Хмельницька області. Втім, обсяги внутрішнього туризму зменшилися, що пов'язане з: військополітичною ситуацією в державі; недостатнім рівнем сервісу в порівняно з розвинутими країнами; доступністю туристичних поїздок за кордон та покроковою лібералізацією візового режиму; покращення стану транспортної системи та перспективних напрямків залізничного, авіаційного та автобусного сполучення, що відкриває додаткові можливості для осіб які бажають здійснити подорож за кордон. [2]

Стратегічна ціль розвитку туристичної сфери в Україні полягає у створенні продукту, здатного задовольнити потреби туристів, спроможного конкурувати на світовому ринку, організувати на даній основі повноцінний розвиток територій та їх економічно – соціальних вподобань при врахуванні екологічної рівноваги та культурно – історичної спадщини. Це торкається насамперед таких привабливих рекреаційно – туристичних зон, як Миколаївська, Херсонська, Рівненська, Івано – Франківська, Львівська, Волинська, Одеська, Полтавська, Запорізька, Закарпатська, Чернівецька, Черкаська області, місто Київ, де туризм посідав одне із основних місць в розвитку економіки країни. [3]

Для продуктивної інтеграції туристичного продукту держави на зовнішній ринок знадобиться не тільки фінансова, а й організаційна підтримка з боку України. А створення гарного образу нашої держави та її туристичних об'єктів в результаті має стати частиною загальної стратегії розвитку туристичної сфери в країні. Розвиток туризму в державі є особливо актуальний, тому що саме завдяки туризму Україна має можливість покращити економічно – соціальну ситуацію. Враховуючи місце і роль туризму в житті суспільства, країна визнає його одним із основних напрямів розвитку державної економіки та культури. [3]

Розглянемо динаміку туристичних операторів та туристичних агентів за регіонами у розрізі 2017-2020 років в Україні.

Отже, досліджуючи динаміку процесів у туристичних потоках за регіонами протягом 2017-2020 років, доцільно зазначити, що найбільший регіон у 2017 серед кількості туроператорів та турагентів був м.Київ 932 одиниці далі Дніпропетровська область з кількістю 325 одиниць, наступним відзначається Львівська область кількістю туроператорів та турагентів 282. Найгіршим в цьому періоді були Луганська, Донецька та Кіровоградська області кількістю 17, 42 та 43 відповідно.

За 2018 рік можемо відмітити такі результати, що найбільшими були: м.Київ з кількістю 1093 слідом йде Дніпропетровська область 416 одиниць та трійку закриває Львівська область серед кількості туроператорів та турагентів 342.

Найменшими серед кількості туристичних агентів та туристичних операторів на період 2018 рік були: Луганська область 29 одиниць, Кіровоградська область 54 та Чернігівська область кількістю 58 туроператорів та турагентів.

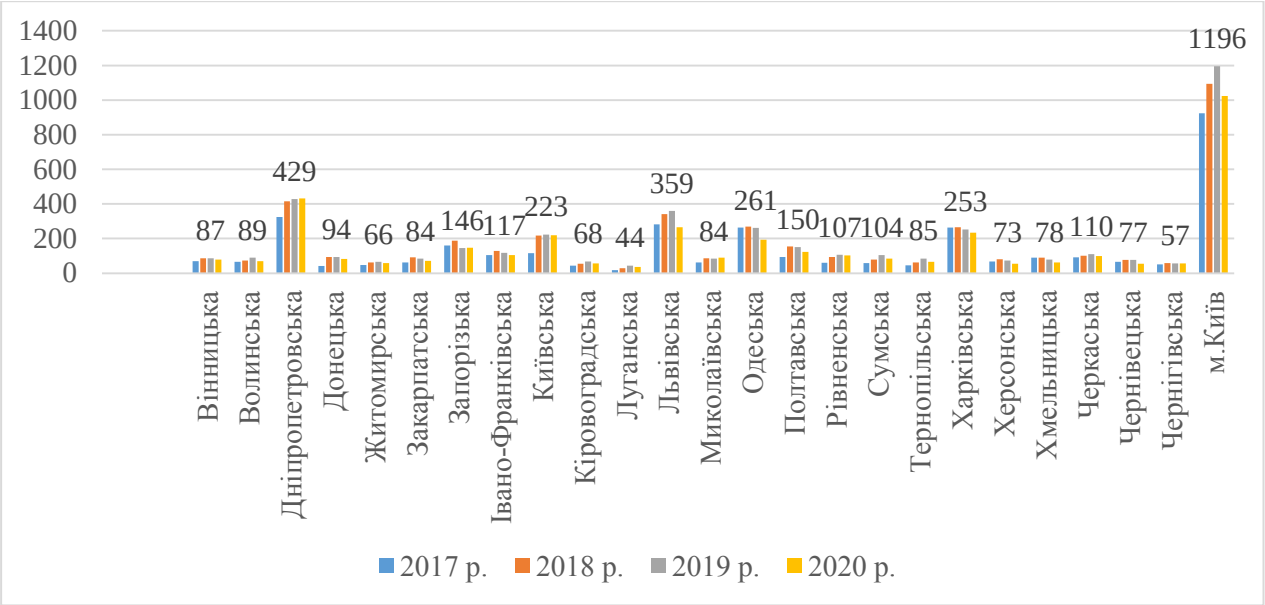

Рис. 1 Динаміка туристичних операторів та туристичних агентів за регіонами у розрізі 2017-2020 років [4]

Станом на 2019 рік можемо зробити такі висновки а саме, що найбільше туроператорів і турагентів було у м.Київ – 1196, Дніпропетровська область – 429 та Львівська область -359. Найменшими за кількістю у 2019 році були: Луганська область кількістю 44 далі Чернігівська область кількістю 57 та Житомирська область де кількість туроператорів та турагентів була 66.

Підводячи підсумки 2020 року можем виділити таких фаворитів по кількості туроператорів та турагентів: м.Київ кількістю 1023 за нею слідує Дніпропетровська область кількістю 431 та Львівська область із 265 туроператорів та турагентів у своєму регіоні. Найскромніші результати можуть спостерігатися за наступними регіонами: Луганська область всього 37 туроператорів та турагентів, далі Херсонська область кількістю 54 та Чернівецька область зі своїми 55 туроператорами та турагентами у своєму регіоні.

Аналізуючи 2017-2020 роки по кількості туроператорів та турагентів можна зробити висновки, що фаворитами серед регіонів за 4 роки були: м.Київ, Дніпропетровська та Львівська область. А найскромніші результати були у Луганській, Кіровоградській та Чернігівській області.

Аналізуючи тенденцію зростання можемо розглянути коли саме зростає попит на туристичні послуги і чи взагалі він рухається. Якщо брати країну в цілому за 2017-2020 роки то можна зробити висновок, що кількість турагентів і туроператорів мало тенденцію до зростання з 2017 по 2019 рік. А в 2020 році йде зменшення турагентів та туроператорів по Україні.

На туристичні арені є багато гідних конкурентів, але в України є один «козир в рукаві» це ціни. Ціни в Україні набагато доступніші ніж у інших інтернаціональних конкурентів.

Саме тому в умовах єдиним можливим напрямком стартового ефективного розвитку економіки України розглядається концентрація зусиль на створенні функціонуючого внутрішнього ринку, що піддержуватиме внутрішній попит. Це відкриє можливість запустити механізм відтворення та генерування доходів в економіці. Маючи колосальний та якісний трудовий потенціал, велику територію, великий індустріальний сектор, Україна має змогу сформувати потужний внутрішній ринок з достойними зарплатами, що буде підтримувати внутрішній попит.

Слабкий та обмежений внутрішній попит демотивує потенційного інвестора, знижуючи рівень потенційних доходів на вкладені кошти. Рівень доходів населення України є вдвічі нижчим порівняно з географічними сусідами. Понад 95% грошових доходів населення витрачається на цілі споживання, а 70%

споживчого кошика українців – це товари та послуги першої необхідності. [5]

Проаналізуємо динаміку туристів, обслугованих туристичних операторами та туристичними агентами 2017-2020рр.

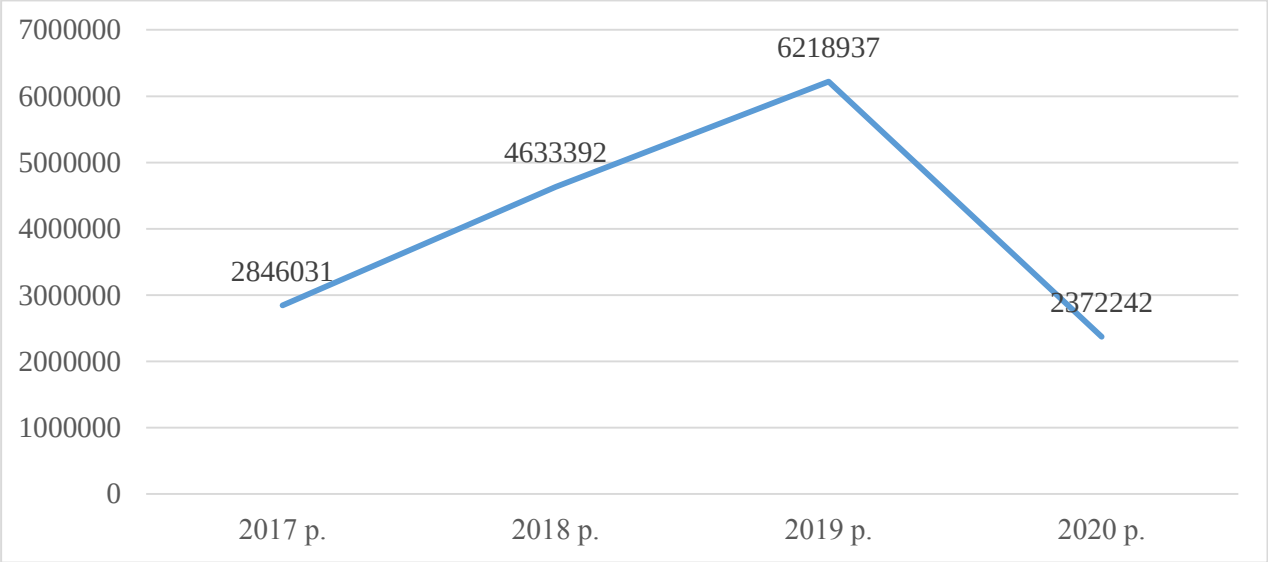

Рис. 2 Динаміка туристів, обслугованих туристичних операторами та туристичними агентами 2017-2020рр. [4]

Проаналізувавши Україну на кількість туристів, обслуговуваних туроператорами та турагентами за період 2017-2020 роки можна побачити, що 2018р. в порівняно з 2017 р. кількість туристів зросла на 62,8%. У 2019р. в порівняно з 2018 р. теж можна відмітити приріст туристів на 34,2%. Ситуація в 2020 році в корні протилежна і відбулось зменшення туристів, обслуговуваних туроператорами та турагентами на 61,9%. В загальному, показник 2020року навіть нижчий за 2017 рік де за 2020 рік кількість туристів була 2372242 людини а у 2017 році 2846031. Такий різкий спад можливо пояснити досить великою подією як пандемії COVID-19 на стан індустрії туризму. Це вплинуло практично на всі галузі людської діяльності і туризм не став виключенням.

На рахунок України, то на старті карантину (навесні) туристи обирали приватним поїздкам власним транспортом на незначні відстані (зазвичай 15–25 км від дому). Мода на локації створювалась через соціальні мережі. Тобто туристи обирали, куди саме поїхати, побачивши захоплююче фото туристичної локації в Фейсбуці або Інстаграмі. Саме тоді масовий туризм на віддалені відстані практично повністю припинився. Від настання початку літа і деяким послабленням карантинних обмежень українці розпочали реалізовувати поїздки на внутрішні гори і моря. Улітку трендовим був відпочинок на пляжі за напрямками Одеса, Бердянськ, Коблево, Затока, Кароліно-Бугаз. Найвищу динаміку показують курортні приморські селища і містечка Азовського моря в Донецькій і Запорізькій областях – Кирилівка і Бердянськ. Великим також був попит на відпочинок у Карпатах. Згідно з аналізом кількості 4G-користувачів і Інтернет-трафіку, здійсненого компанією «Vodafone Україна», у 2020р. внутрішній туризм на морських курортах Херсонської, Миколаївської та Одеської областей збільшився на 30% порівняно з аналогічним проміжком часу 2019р. [6]

На жаль, в Україні в даний момент ніяк не стимулюється туристичний сектор і абсолютно відсутня будь-яка державна допомога у цій сфері, що, безумовно, пов’язано із загальною виснаженістю вітчизняної економіки.

Науковці прогнозують, що відновлювання туристичної сфери почнеться з відновлення внутрішнього туризму, і це загальносвітова тенденція. Так, майже 77% китайських мандрівників обирали внутрішні подорожі після виходу з карантину, 71% американців, виходячи з результатів опитування, надають перевагу здійсненням внутрішніх туристичних поїздок. Це грунтується насамперед зі згаданою вище «пандемією страху», тобто зі страхом потрапити на карантин далеко від домівки чи заразитися. Варто зазначити також, що внутрішній туризм відносно з міжнародним потерпів від кризи дещо менше, тому що в більшості регіонів світу мандрівки з туристичною метою всередині країни або вже поновилися або взагалі не припинялися. [6]

Але не тільки пандемії COVID-19 сильно вплинула на стан індустрії туризму в Україні, але і російське вторгнення в Україну. Прогнози на майбутнє при цьому дуже песимістичні, якщо не сказати похмурі.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Розвиток сфери туризму стимулює розвиток регіональної інфраструктури, сприяє росту рівня життя населення, створенню робочих місць, збільшує надходження до бюджету регіону, сприяє збереженню та примноженню природної й культурної спадщини регіону.

Тому в таких умовах, єдино можливим напрямом успішного розвитку економіки України є концентрація зусиль на формування ефективного внутрішнього ринку, що підтримуватиме внутрішній попит.

Розглядаючи динаміку туроператорів та турагентів в Україні можемо зробити висновок, що туристичний бізнес мав тенденцію до збільшення і цьому підтвердження 2017-2019 роки. Сильних змін зазнали всі туристичні підприємства українського ринку внаслідок пандемії COVID-19 та на стан світової індустрії туризму вцілому.

Індустрія туризму поки що, не розвивається у зв'язку з російським вторгненням в Україну. Через економічну ситуацію в країні фінансову підтримку турбізнесу держава пообіцяти не може.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цьохла С.Ю. Систематизація факторів розвитку туристичної індустрії. Вчені записки ТНУ. Серія: Економіка та управління. 2009. Т. 22 (61), №2. С.373-380.
2. Юхновська Ю.О. Сучасні тенденції розвитку потенціалу туристичної галузі України та Запорізького регіону. Вісник Мукачівського державного університету. Серія: Економіка. Випуск № 19.2018. С.261-268
3. Нещадим Л.М. Туристичний потенціал України як частини світового центру туризму. 2013. URL: http://lib.udau.edu.ua/bitstream/123456789/1444/1/%D0%A2%D1%83%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%.pdf
4. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/
5. Ключові завдання для економічного зростання України. URL: https://lb.ua/economics/2021/07/21/489874_klyuchovi_zavdannya_ekonomichnogo.html
6. Даниленко-Кульчицька В.А. Вплив пандемії covid-19 на туристичний ринок світу та України. Причорноморські економічні студії. Випуск 58-1. 2020. С.120-124. URL: http://bses.in.ua/journals/2020/58_1_2020/22.pdf

REFERENCES

1. Tsohla S. (2009) Systematization of factors in the development of the tourism industry. Scientific notes of TNU. Series: Economics and Management. T. 22 (61), №2. P.373-380. [in Ukrainian].
2. Yukhnovskaya Yu. (2018) Current trends in the development of the potential of the tourism industry of Ukraine and the Zaporozhye region. Mukachevo State University. Issue № 19. P.261-268. [in Ukrainian].
3. Neshchadym L. (2013) Tourism potential of Ukraine as part of the world center of tourism. — Available at: http://lib.udau.edu.ua/bitstream/123456789/1444/1/%D0%A2%D1%83%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82% D0% B8% D1% 87% D0% BD% .pdf [in Ukrainian].
4. State Statistics Service of Ukraine. - Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/ [in Ukrainian].
5. Key challenges for Ukraine's economic growth. Available at: https://lb.ua/economics/2021/07/21/489874_klyuchovi_zavdannya_ekonomichnogo.html [in Ukrainian].
6. Danilenko-Kulchytska VA (2020) The impact of the covid-19 pandemic on the tourism market of the world and Ukraine. Black Sea Economic Studies. Issue 58-1. P.120-124. - Available at: http://bses.in.ua/journals/2020/58_1_2020/22.pdf [in Ukrainian].

Отримано 22.02.2022